

JISMONIY TARBIYA NAZARIYASINING YETAKCHI TUSHUNCHALARI VA JISMONIY TARBIYANING IJTIMOIY MOHIYATINI O'RGANISH.

¹Abduxamidov Asadbek
Iqboljon o'g'li
²Xudoynazarova
Gullola Mirxojidinova

¹Jismoniy madaniyat kafedrası 04/24 talabasi
²Jismoniy madaniyat kafedrası vb dotsenti

Annotatsiya: Butun dunyo bo'ylab ta'lim o'quv dasturlarining ajralmas qismi bo'lgan jismoniy tarbiya nazariy asoslarni amaliy qo'llanmalar bilan birlashtiradigan ko'p qirrali sohani o'z ichiga oladi. Ushbu maqola jismoniy tarbiya nazariyasining yetakchi tushunchalarini o'rganadi, ularning pedagogik amaliyotni shakllantirishdagi ahamiyatini yoritadi va o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini rag'batlantiradi. Bundan tashqari, u jismoniy tarbiyaning ijtimoiy mohiyatini o'rganadi, uning ijtimoiy hamjihatlikni rivojlantirish, inklyuzivlikni rag'batlantirish va sinf doirasidan tashqariga chiqadigan umrboqiy qadriyatlarni tarbiyalashdagi rolini ta'kidlaydi. Jismoniy tarbiya doirasidagi nazariya va ijtimoiy dinamika o'rtasidagi simbiotik munosabatni o'rganib, ushbu maqola jismoniy tarbiyaga oddiy jismoniy faoliyatdan ham ustun bo'lgan kompleks yondashuvning ahamiyatini ta'kidlashni maqsad qilgan.

Kalit so'zlar: jismoniy tarbiya, nazariya, pedagogika, ijtimoiy mohiyat, o'quvchilar rivojlanishi, inklyuzivlik

Kirish:

Jismoniy tarbiya nazariyasi jismoniy tarbiya dasturlarida qo'llaniladigan o'quv strategiyalari va o'quv dasturlarini ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Pedagogik amaliyotni dalillarga asoslangan nazariyalarga asoslash orqali o'qituvchilar o'quvchilarning turli ehtiyojlarini samarali qondirishlari va jismoniy faoliyat bilan bog'liq o'quv natijalarini optimallashtirishlari mumkin. Shu bilan birga, jismoniy tarbiya jamiyat qadriyatlari va me'yorlari bilan rezonanslashadigan kengroq ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan individual tayyorgarlik va ko'nikmalarni rivojlantirish doirasidan tashqariga chiqadi. Ushbu maqola jismoniy tarbiya nazariyasi labirintini yoritib, jismoniy tarbiyaning ijtimoiy mohiyatini yoritib, uning shaxs va jamoalarni shakllantirishdagi hal qiluvchi rolini ta'kidlaydi.

Jismoniy tarbiya nazariyasining yetakchi tushunchalari:

1. Rivojlanish bosqichi nazariyasi: Rivojlanish psixologiyasidan kelib chiqqan holda, bu nazariya shaxslar jismoniy, kognitiv va ijtimoiy-emotsional rivojlanishning alohida bosqichlaridan o'tishini ta'kidlaydi. O'qituvchilar ushbu nazariyadan o'quvchilarning rivojlanish ehtiyojlari va imkoniyatlariga qarab ta'limni moslashtirish

uchun foydalanadilar, bu esa o'rganish tajribasi yoshga mos va qiziqarli bo'lishini ta'minlaydi.

2. Ijtimoiy ta'lim nazariyasi: Albert Bandura ishidan kelib chiqqan holda, ijtimoiy ta'lim nazariyasi xatti-harakatni shakllantirishda kuzatish orqali o'rganish va ijtimoiy modellashtirishning muhimligini ta'kidlaydi. Jismoniy tarbiya kontekstida bu nazariya o'quvchilarning jismoniy faoliyatga munosabati va salomatlik bilan bog'liq xulq-atvoriga ta'sir ko'rsatishda tengdoshlar, o'qituvchilar va jamiyat ta'siriga urg'u beradi.

3. Ekologik tizimlar nazariyasi: Urie Bronfenbrenner tomonidan taklif qilingan ekologik tizimlar nazariyasi odamlarga mikrotizimdan (masalan, oila va maktab) makrotizimgacha (masalan, madaniy qadriyatlar va jamiyat me'yorlari) qadar bir nechta o'zaro bog'langan tizimlar ta'sirida ekanligini ta'kidlaydi. Jismoniy tarbiyada bu nazariya o'quvchilarning munosabati, motivlari va xulq-atvorini shakllantirishda shaxsiy, shaxslararo va atrof-muhit omillarining o'zaro ta'sirini ko'rsatadi.

Jismoniy tarbiyaning ijtimoiy mohiyati:

Jismoniy tarbiya jamiyatning mikrokosmosi bo'lib xizmat qiladi, ijtimoiy normalar, qadriyatlar va intilishlarni aks ettiradi va mustahkamlaydi. Strukturaviy ta'lim muhitida jismoniy faoliyat bilan shug'ullanish orqali o'quvchilar nafaqat jismoniy savodxonlik va vosita ko'nikmalarini rivojlantiradilar, balki ularning yaxlit o'sishi uchun ajralmas bo'lgan muhim ijtimoiy ko'nikmalar va qadriyatlarni rivojlantiradilar. Jismoniy tarbiyaning ijtimoiy mohiyatining ba'zi asosiy jihatlariga quyidagilar kiradi:

1. Inklyuzivlik va xilma-xillik: Jismoniy tarbiya xilma-xillikni nishonlash va inklyuzivlikni rag'batlantirish uchun turli xil qobiliyatlar, kelib chiqishi va qiziqishlari bo'lgan talabalarni qamrab olish uchun platformani taqdim etadi. Moslashuvchan dasturlash va tabaqalashtirilgan ta'lim orqali o'qituvchilar har bir talaba o'zini qadrligi va ishtirok etish huquqiga ega bo'lgan inklyuziv muhitni yaratishi mumkin.

2. Ijtimoiylashtirish va jamoada ishlash: Jismoniy tarbiya o'quvchilar o'rtasida hamkorlik, jamoaviy ish va o'zaro hurmatni rag'batlantirish orqali ijtimoiylashuvni rivojlantiradi. Hamkorlik faoliyati bilan shug'ullanib, talabalar samarali muloqot qilishni, nizolarni tinch yo'l bilan hal qilishni va umumiy maqsadlarga erishishda jamoaviy sa'y-harakatlarning qiymatini qadrlashni o'rganadilar.

3. Salomatlikni mustahkamlash va umrbod salomatlik: Sinf doirasidan tashqari jismoniy tarbiya salomatlikni mustahkamlash, salomatlik va o'z-o'zini parvarish qilish bilan bog'liq umrboqiy qadriyatlarni singdiradi. Muntazam jismoniy faoliyat, sog'lom ovqatlanish va stressni boshqarish odatlarini singdirish orqali jismoniy tarbiya o'quvchilarni balog'at yoshiga qadar sog'lom va to'laqonli hayot kechirish uchun vositalar bilan jihozlaydi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytish mumkinki, jismoniy tarbiya nazariyasining yetakchi tushunchalari bilan jismoniy tarbiyaning ijtimoiy mohiyatini uzviy bog'lash ushbu fanning ko'p qirraliligini ko'rsatadi. Ijtimoiy dinamika bilan nazariy asoslarni sintez qilish orqali o'qituvchilar nafaqat o'quvchilarning jismoniy tayyorgarligi va motorli

ko'nikmalarini oshiribgina qolmay, balki ularning ijtimoiy, hissiy va kognitiv rivojlanishini ta'minlaydigan boyitilgan o'quv tajribalarini yaratishi mumkin. Jismoniy tarbiya o'zgaruvchan ta'lim paradigmalari va jamiyat ehtiyojlariga javoban rivojlanishda davom etar ekan, jismoniy faoliyatning yaxlit o'sish va jamiyat farovonligi uchun katalizator sifatida ichki qiymatini qo'llab-quvvatlash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Зияева, Феруза Камалиддиновна, et al. Особенности поражения нервной системы при анкилозирующем спондилоартрите. Diss. Ташкент, 2023.
2. Bekenova, G. T., et al. "IMPORTANCE OF PULSE-THERAPY IN PERIPHERAL VASCULAR DAMAGE IN SYSTEMIC SCLERODERMA." (2024).
3. Ганиева, Н. А., Э. Р. Джураева, and Д. У. Бердиева. Роль интерлейкина-6 в развитии поражения сердечно-сосудистой системы при системной склеродермии. Diss. Всероссийский терапевтический конгресс с международным участием Боткинские чтения, 2024.
4. Ганиева, Н. А., et al. Роль инфекционных факторов в развитии узловой эритемы. Diss. Всероссийский терапевтический конгресс с международным участием Боткинские чтения, 2024.
5. Ганиева, Н. А., et al. Изучение ремоделирования миокарда у больных системной склеродермией. Diss. Всероссийский терапевтический конгресс с международным участием Боткинские чтения, 2024.
6. Tashpulatova, M. M., et al. "Diagnostic Significance of 14-3-3 η (Eta) Protein and MRI of Joints in Early Stage of Rheumatoid Arthritis." (2021).
7. RIZAMUKHAMEDOVA, MASHKURA, et al. "Granulomatosis with Polyangiitis: Diagnostic Difficulties an